

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Stalking

bakalářská práce

Autor práce: Adéla Kunčová

Studijní program: Rehabilitace

Studijní obor: Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory.

Vedoucí práce: JUDr. Vladimíra Hájková

Datum odevzdání práce: 13. 8. 2013

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá postoji odborné veřejnosti k problematice nebezpečného pronásledování. Nebezpečné pronásledování je poměrně závažným kriminálním jevem. V České Republice je nebezpečné pronásledování kriminalizováno od 1.1.2010, kdy byl stalking zařazen jako skutková podstata trestného činu do trestního zákoníku č.40/2009 Sb. a to v souladu se zásadou „ultima ratio“.

Teoretická část je interdisciplinárního charakteru, na problematiku je pohlíženo ve dvou rovinách. Jak v rovině sociologické, tak i po právní stránce. V teoretické části je tedy vymezen současný stav nebezpečného pronásledování, zaznamenán exkurz do historie fenoménu stalking. Definovány jsou druhy stalkingu, uvedena je typologie pachatelů. Popsáno je, jak působí stalking na oběť a jak lze nebezpečné pronásledování řešit. Závěrečné kapitoly této práce jsou zaměřeny na právní úpravu nebezpečného pronásledování a na statistické údaje související s tímto jevem.

Cílem této práce bylo zjistit, zda odpovídá potřebě společnosti jednání pronásledovatelů kriminalizovat. Jestli je nebezpečné pronásledování častým jednáním a zda-li je stalking natolik závažný, aby byl sankcionován dle trestního zákoníku, takto jsem stanovila dílčí cíle, aby došlo k důkladnému pochopení a zjištění.

Výzkum jsem provedla metodou kvalitativní. K získání dat jsem zvolila techniku polostrukturovaného rozhovoru. Poznámky z rozhovorů jsem zaznamenávala doslovnou transkripcí. K analýze dat jsem užila metodu otevřeného kódování. Respondenty mojí práce bylo devět odborníků, kteří se zabývali problematikou nebezpečného pronásledování.

Výzkum ukázal, že dle odborné veřejnosti je stalking závažným, ale ne častým trestním činem. Výsledkem výzkumu je, že odborníci pokládají zařazení nebezpečného pronásledování do legislativních opatření jako nezbytné. Většina také souhlasí se stanovenou trestní sazbou, až na výjimky. V mém výzkumu se nenašel ani jeden respondent, který by s uzákoněním nebezpečného pronásledování nesouhlasil. Výsledky výzkumu korespondují s mými názory.

Práce poukazuje na potřebu včasného českého zákonodárství. Může být přínosem pro laickou veřejnost a pomáhající organizace, které se stalkingem zabývají. Výsledky práce by mohly být použity jako zpětná vazba pro odbornou a zainteresovanou veřejnost.

Abstract

This Bachelor's thesis concentrates on attitude of the professional public about danger chase, or stalking. Permanent stalking is quite serious crime. Danger stalking is penalized from 1st January, 2010 in the Czech Republic. Moreover in accordance with the principle "ULTIMA RATIO" the Stalking was established as the facts of the case in the Penal code nr. 40/2009.

The theoretical part of thesis has an interdisciplinary character. Point of view is considered in two levels. There is a sociological and a juridical level. In this part is described current state and short history of phenomenon stalking; furthermore sorts of stalking and typology of offenders. There is also described the impact of stalking for victim, and the ways how to face up to danger stalking. The conclusion describes legislation and statistical data of stalking.

The main goal of this thesis was ascertain, whether there is a public requirement to stalker is being penalized. Consequently, I determined partial aims. Is danger stalking frequent phenomenon and is the stalking so serious crime that it is necessary to punish stalker in accordance with the criminal code.

I used the qualitative method in this research. I chose technique of half-structured interview for collecting of information. Collected notes were recorded by word-for-word transcription. There was used the method of open coding for data analysis. There were nine respondents in my thesis. These respondents are experts for issue of danger stalking.

The research showed, that there is an agreement among experts that stalking is serious, however not frequent crime. There was also consensus about necessity to classify stalking as the crime. Moreover most of them agree with present criminal sanction. There was not any respondent with other opinion. The result of the research corresponds with my conviction.

The thesis refers to requirement of Czech legislation. It could be contribution for non-professional, or charity organization that concern on stalking. Results of thesis should be used as the feedback for specialized public, or professionals.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne (datum)

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování

Děkuji vedoucí práce paní JUDr. Vladimíře Hájkové za ochotu a vstřícnost při konzultacích. Dále patří mé poděkování panu mjr. JUDr. Antonínu Snášelovi za cenné odborné rady a připomínky ke zpracování práce. Rovněž bych chtěla poděkovat všem respondentům. V neposlední řadě patří velký dík mé rodině a tatínkovi za pomoc při zprostředkování práce.

Obsah

Úvod.....	11
1. SOUČASNÝ STAV	13
1.1. Stalking	13
1.2. Historie a mýty o stalkingu	15
1.3. Druhy stalkingu	17
1.3.1. Kontaktování pomocí komunikačních prostředků	18
1.3.2. Slídění, vyhledávání fyzické blízkosti oběti	19
1.3.3. Vyhrožování, pomluvy, psychické deptání, nátlak.....	19
1.3.4. Pokusy o kontakt přes třetí osobu	20
1.3.5. Fyzické násilí	20
1.3.6. Cyberstalking	20
1.4. Typologie pachatelů	22
1.4.1. Obecná typologie osobnosti pachatele.....	22
1.4.2. Typologie pachatelů dle vícerozměrné klasifikace.....	22
1.4.3. Symptomatologie pachatele v psychiatrickém pojetí	23
1.4.4. Skupiny pronásledovatelů dle Holmese.....	23
1.4.5. Typologie pronásledovatelů s ohledem na rizikovost pro oběť	24
1.4.6. Typologie pronásledovatelů dle Boona a Sheridan	25
1.5. Motivace ke stalkingu	27
1.6. Oběti stalkingu	28
1.6.1. Důsledky a dopady stalkingu na oběť.....	28
1.6.2. Falešné oběti stalkingu.....	29
1.7. Obrana proti stalkingu.....	30
1.8. Právní úprava stalkingu.....	32
1.8.1. Právní úprava v zahraničí	32
1.8.2. Právní úprava v České republice	33
2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	35
2.1. Cíl práce	35
2.2. Výzkumné otázky	35

3. METODIKA	36
3.1. Metoda výzkumu.....	36
3.2. Charakteristika výzkumného souboru.....	37
4. VÝSLEDKY	39
4.1. Tématické okruhy k interview	39
4.2. Rozhovory s respondenty.....	39
4.3. Analýza výsledků	47
4.4. Odpovědi na výzkumné otázky	48
5. DISKUZE.....	50
6. ZÁVĚR	53
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54
8. KLÍČOVÁ SLOVA	57
9. PŘÍLOHY	58

Seznam použitých zkratk

BKB – Bílý kruh bezpečí

PTSP – Posttraumatická stresová porucha

OOK – Oddělení obecné kriminality

VVP – Velitelství vojenské policie

Úvod

Nebezpečné pronásledování jako skutková podstata trestného činu již disponuje vysokými čísly v policejních statistikách. Dříve statistiky nezaznamenávaly tento jev, protože stalking se stal trestným činem až v roce 2010, dle zásady ultima ratio, kdy nabyl účinnosti nový trestní zákoník, zákona č. 40/2009 Sb. Jelikož je stalking skutkovou podstatou trestného činu poměrně krátce, v mé práci se budu zabývat postoji odborné veřejnosti k uzákonění tohoto jevu.

V názorech odborné veřejnosti spočívá aktuálnost této práce, protože média i odborná literatura se fenoménu stalking věnují spíše na úrovni konkrétních případů, psychologie nebezpečného pronásledování, pomoci obětem stalkingu a objasnění tohoto jevu laické, ale i odborné veřejnosti vůbec, málokdo se zabývá stanovisky odborníků k této problematice.

Cílem této práce je zjistit, zda bylo nutné zařadit stalking do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu. Nebezpečné pronásledování má mnoho forem, a proto se různé dopady na oběť, které mohou být nejen psychické, sociální, ale i fyzické. Z toho důvodu bude práce zkoumat, jestli je stalking natolik závažný čin, aby byl sankcionován dle trestního zákoníku a zdali je nebezpečné pronásledování častým jevem, kvůli kterému toto zařazení bylo potřeba.

Při výběru tématu bakalářské práce byl můj vlastní postoj ke stalkingu negativní a velmi pozitivní ve smyslu uzákonění tohoto chování. Zajímalo mne, zda tyto stanoviska bude zaujímat také odborná veřejnost. Tento zájem a pak také vlastní zkušenost se stalkingem byly důvodem volby tématu mé bakalářské práce.

Tato bakalářská práce bude rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části se budu snažit přiblížit čtenářům danou problematiku. Vysvětlím pojem stalking, popíši druhy stalkingu, vymezím typické pachatele a oběti stalkingu i s dopady, které na oběť působí. Dále přiblížím pojem viktimizace. Závěr teoretické části věnuji důležité právní úpravě stalkingu, nejen v České Republice, ale také v zahraničí.

Empirická část bude provedena pomocí kvalitativního výzkumu. Povedu rozhovory s odbornou veřejností, zejména s vyšetřovateli a kriminalisty z řad policistů a s pracovníky Bílého kruhu bezpečí, o. s. (Pomáhající organizace obětem a svědkům trestných činů). Pro výzkum využiji polostrukturované interview a analýzu dokumentů. Získaná data budu analyzovat otevřeným kódováním. Na závěr shrnu výsledky výzkumu.

Přínos své práce shledávám v poukázání na potřebu českého zákonodárství, potřebu trestněprávních opatření a v neposlední řadě potřebu policejní intervence. Výsledky práce mohou být hodnotné jak pro laickou či odbornou veřejnost, tak pro pomáhající organizace.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1. Stalking

Lov je spjat s člověkem již v období paleolitu, kdy si člověk pronásledováním a následným usmrcením zvěře obstarával potravu. Odtud původně anglický výraz „stalking“ pochází.

Stalking, v české právní úpravě a literatuře taktéž nebezpečné pronásledování je od chvíle, kdy o něj projevila zájem odborná veřejnost publikován a definován mnohokrát významově podobnými, ale fakticky jinými vymezeními. Pro charakterizování stalkingu použiji následující citace různých autorů:

Podle amerického autora Meloye jsou historicky definovatelným vzorem stalkingu výhrůžky nebo obtěžování, které oběti navodí strach z ublížení (Meloy, 2002).

Dle docentky Čírtkové „je ve forenzní psychologii stalking obecně považován za specifickou variantu násilí. Jejím hlavním znakem je obsesivní upnutí se známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně projevy nevyžádané a nechtěné pozornosti“ (Čírtková, 2008, s.53).

Pro potřeby kriminalistů docentka Čírtková definovala stalking „jako úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost. Příмым následkem stalkingu je závažné narušování soukromí, osobní svobody a lidské důstojnosti oběti. V závažných případech poškozují stalking duševní i tělesné zdraví oběti, či dokonce ohrožuje její život“ (Čírtková, 2008, s.53).

V pomocné brožuře pro oběti kriminality je popsáno nebezpečné pronásledování „jako úmyslné a systematické porušování osobní svobody jiného. Cílem je navázání a udržování kontaktu s pronásledovanou osobou i přes její zjevný nesouhlas. Toto jednání vzbuzuje v pronásledované osobě důvodnou obavu o život nebo zdraví“ (Vitoušová, 2010, s.44).

Z výše uvedeného vyplývá, že stalking je chování, které narušuje interpersonální vztahy. Jde o ztrátu soukromí způsobenou zvýšenou pozorností a kontakty, které nejsou druhou osobou žádané. Pronásledování může probíhat prostřednictvím mobilních telefonů, elektronické pošty, vyhledáváním blízkosti, pozorováním – více se o metodách stalkingu budu zabývat v samostatné kapitole. Nebezpečné pronásledování je

dlouhodobého a opakujícího se charakteru a v oběti vyvolává pocit strachu a obav o zdraví a život nejen svůj, ale i blízkých.

1.2. Historie a mýty o stalkingu

První užití výrazu stalking a jeho definice se vyskytují v 90. letech 20. století, kdy se za pomoci médií k pozornosti veřejnosti dostávají případy nebezpečného pronásledování slavných osobností jejich obdivujícími „fanoušky“. Výzkumy, které probíhaly zejména v USA, se zjistilo, že toto násilné chování není záležitostí pouze celebrit, ale týká se také „běžné populace“. Proto zájem o problematiku pronásledování stoupá a ještě v 90. letech první státy přijímají opatření, tzv. anti-stalkingové zákony (Čírtková, 2008). Přestože je jev pojmenován až ve 20. století, je znám jako psychiatrický problém již v 18. století, kdy se s ním pod názvem erotománie zabýval psychiatr P. Pinel a poté Esquirol. Erotománie byla popsána jako bludná představa, která se projevuje přesvědčením, že je postižený intenzivně milován někým jiným, což je mylné a objektivně nepodložené (<http://www.psyx.cz/>). Dále se erotománií zabývali jiní světoví psychiatři, Kretschmer pro ni použil výraz „erotická poblázněnost“, poté se zapsala do kategorie psychopatologických jevů. Upouštět od psychiatrizace tohoto fenoménu se počalo ve 2. polovině 20. století díky vazbě na již zmíněné případy s celebritami (případ herečky sitcomů Rebbecy Schaeffer nebo herečky Jodie Foster) a na rozšířenost kvůli rozvoji nových komunikačních prostředků a stalking se začal vnímat jako kriminální jev (Visigner, 2009). Nové kauzy a průzkumy ukázaly, že stalking je daleko rozšířenější u obyčejných lidí, nežli u prominentů a na poli legislativy se jím zabývaly další země. Jako skutkovou podstatu trestného činu jej přijaly Belgie v roce 1998, Holandsko v roce 2000, Rakousko v roce 2006, SRN v roce 2007 a 1. 1. 2010 také Česká Republika (Čírtková, 2007).

V návaznosti na historii a medializaci psanou laickou veřejností vznikly **nepravdivé mýty o stalkingu**, které mohou na odborníky i laiky působit mylně a následkem tohoto lze chybovat v chápání stalkingu. Proto bych se pokusila některé mýty uvést na pravou míru:

- Pronásledování je nemoc – tato mylná domněnka je podporována historickým pohledem na pronásledování jako na erotománii, tudíž na psychickou poruchu. Dle tohoto mýtu by měl být pronásledovatel poznán zvenčí, jelikož s duševní nemocí

vykazuje známky „nenormálnosti“. Naopak, často pachateli stalkingu jsou sociálně inteligentní jedinci, kteří se okolí jeví korektně, sympaticky. Nebezpečné pronásledování může být sdruženo s psychickou poruchou, například s obsesivní fixací, ale pronásledovatelé mnohdy bývají duševně zdraví (Čírtková, 2008).

- Pronásledování je motivováno (erotickou) touhou po kontaktu – motivace stalkerů jsou rozmanité. Motivace spojené s erotickou touhou jsou nejčastější, kdy pronásledování předcházelo intimní vztah či kdy pronásledovatel trpí utkvělou představou o vztahu se známou osobností. Na druhou stranu pohnutky k tomuto jednání mohou vyplývat z nenávisti, pomsty, chuti, udělat oběti ze života peklo (Válková, 2009).
- Nebezpečný pachatel je jen cizí, neznámá osoba – dle Meloye, mezi obětí a pachatelem existují vztahy, ať pracovní, intimní nebo sousedské (Meloy, 2002). Již výše zmíněný milenecký vztah, který předcházelo stalkingu je podle Čírtkové „největší podskupinou tohoto deliktu“. Pachatel však může být i anonymní, což většinou praktikují ženy, při pronásledování mužů (Čírtková, 2008, s. 58).
- Konfrontace pachatele s obětí je dobrou strategií řešení – postupy, při kterých se stalker se svou obětí setká, aby si konflikt vyjasnil, nejsou účinné, protože setkání přizívají pachatelovu dychtivost po oběti (Čírtková, 2008).

1.3. Druhy stalkingu

Pachatelé stalkingu užívají rozmanitých prostředků k pronásledování obětí. Jejich jednání je různé intenzity. Prostředky, které užívají, jsou legálního nebo ilegálního charakteru. Mezi takzvaně „legální“ můžeme zařadit zasílání dopisů, darů, telefonování, posílání SMS zpráv a jiné. Zákonem postihnutelné způsoby jsou například vyhrožování, ničení cizích věcí, pomluvy. V případě posuzování jednotlivých činů zvlášť, nemusejí naplňovat skutkovou podstatu trestného činu nebezpečného pronásledování, avšak po prozkoumání těchto aktivit v souvislostech, lze je jako trestný čin určit (Šámal, 2009).

Předtím, než způsoby chování pronásledovatele podrobněji rozeptej, uvádím pro lepší úzus tabulku s procentuelní četností jednotlivých forem nebezpečného pronásledování:

Tabulka 1: četnost výskytu chování stalkera dle výzkumu z roku 2004

Chování stalkera	Četnost výskytu v %
telefonování oběti	85 %
pobyt v blízkosti oběti	68 %
pokusy o kontakt přes třetí osobu	65 %
vypytávání se na oběť v jejím prostředí	55 %
pobyt před obydlim oběti	54 %
zasílání dopisů oběti	50 %
zasílání SMS	47 %
sledování oběti	44 %
zasílání dáreků	43 %
postávání v blízkosti oběti beze slova	39 %
zanechávání vzkazů	35 %
zasílání e-mailů	35 %
pronásledování autem	35 %
poškození majetku	26 %
vniknutí do obydli oběti	18 %
zasílání šokujících předmětů	13 %
objednávání zboží jménem oběti	10 %

Zdroj: Čírtková, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. s. 64

1.3.1. Kontaktování pomocí komunikačních prostředků

V dnešní moderní technické době zastupuje tento způsob chování stalkerů nejpočetnější část. Jak znázorňuje výše uvedená tabulka, telefonování je nejčastější formou kontaktu. Také dle výzkumu Bílého kruhu bezpečí (dále jen BKB), který probíhal v letech 2007 – 2009 v Praze jsou kontakty za pomoci mobilních telefonů zastoupeny nejvíce procenty. Konkrétně zasílání SMS s výhružným obsahem zahrnují 70% podob pronásledování a zasílání textových zpráv s obdivným a omluvným obsahem čítají 66% (<http://www.mvcr.cz/>). Z předešlého vyplývá, že nejvíce využívanými prostředky jsou mobilní telefony, pevné telefonní linky a internet, kterým se budu zabývat v samostatné podkapitole s názvem Cyberstalking. Tyto prostředky jsou pro pronásledovatele nejjednodušší, nejrychlejší a dnes i jednou z nejlevnějších metod. Ke složitějším druhům řadíme umístování vzkazů nebo zasílání drobných symbolických předmětů oběti. Při kontaktech výše uvedených oběť zažívá strach, potýká se s výhružkami, ale zprávy a telefonáty mohou být také obdivné či láskyplné (Čírtková, 2004). Známý je pojem telefonní teror. Telefonní teror se vyskytuje ve čtyřech obměnách:

1) Erotické telefonáty

Většinou tímto způsobem volají muži. Ženu vulgárně uráží, popisují sexuální situace, volají jako lékaři, aby ženě mohli sdělit nejběžněji gynekologickou diagnózu, chtějí ženu přimět k autoerotickým praktikám.

2) Katastrofické telefonáty

Pronásledovatel tímto způsobem sděluje oběti údajnou tragickou zprávu, která se stala oběti blízkému člověku. Cílem telefonátu je oběť vystrašit, vyvolat u ní šok.

3) Výhružné telefonáty

Pachatel anonymně obtěžuje oběť, při hovoru pronásledovanému vyhrožuje a obviňuje jej z příčin jeho neštěstí.

4) Kontrolní telefonáty

Ke kontrolním hovorům se uchylují obě pohlaví. Telefonáty většinou plynou z předchozího vztahu, stalker si tímto způsobem kontroluje ex – partnera, zjišťuje si, kde se partner nachází, s kým je a co právě dělá. Oběť emocionálně vydírá (Čírtková, 2004).

1.3.2. Slídění, vyhledávání fyzické blízkosti oběti

K těmto aktivitám Šámal zahrnuje „nejrůznější způsoby slídění, obtěžování, dotírání, „doprovázení“, „pozorování“ (např. denní čekání před domem, „doprovod“ při cestě do zaměstnání a nazpátek domů, na nákupu, tzv. „noční hlídky“ před bytem poškozeného, pozorování dalekohledem“ (Šámal, 2009). Stalker tímto svou oběť psychicky deptá, omezuje a vzbuzuje v ní nepřekonatelné pocity strachu, navíc toto jednání nelze téměř zastavit (Buskotte, 2008). Z výzkumu BKB plyne, že čekání na oběť na místech, kde se pohybuje se podílí 80% (<http://www.mvcr.cz/>).

1.3.3. Vyhrožování, pomluvy, psychické deptání, nátlak

Do této kategorie řadíme pomlouvačné chování, křivá nařčení, osočování, která mohou poškodit pověst oběti, její rodinné zázemí, sexuální integritu (Šámal, 2009). Tyto nepravdivé informace bývají publikovány nápisy na zdech, pomocí internetu, pomocí letáčků. Nátlakovými akcemi se rozumí poškozování majetku oběti, vnik do jejího soukromí a velmi psychicky náročné útoky na domácí mazlíčky (Čírtková, 2008). Pomlouvání oběti představuje 50%, slovní výhrůžky, urážky, zastařování tváří v tvář pak 73% dle Štorkové z výzkumu BKB (<http://www.mvcr.cz/>).

1.3.4. Pokusy o kontakt přes třetí osobu

Pachatel si pro svou potřebu zmanipuluje okolí, buď své, nebo okolí poškozeného. Sám sebe prezentuje „jako toho dobrého“ a oběť se snaží před okolím znemožnit a poštvat jej proti ní. Okolí mu poté může „donášet“ informace o pronásledovaném. Tento jev nazýváme „stalking by proxy“ neboli stalking v zastoupení (Čírtková, 2008).

1.3.5. Fyzické násilí

Fyzickému násilí ve většině případů předchází vyhrožování ze strany pronásledovatele. Fyzické násilí přikládá stalkingu závažnější charakter. Ať již sexuální násilí například znásilnění nebo fyzické, škracení, škrábání, kousání, bití, povalení na zem, jsou prováděny beze zbraně, s cílem zastrašit i se zbraní, mohou vyústit vraždou a ve 2% případů se tak stává (Visigner, 2009).

1.3.6. Cyberstalking

V posledních desetiletích s rozmachem internetu, rozkvétal stalking v kybernetickém prostoru, takzvaný cyberstalking (Čírtková, 2008). Podoby cyberstalkingu mohou být následující: zasílání nevyžádaných e-mailů, zanechávání negativních zpráv v živých „chat roomech“, roznášení zlých pomluv, vyvěšování hanlivých zpráv na návštěvní internetové stránky, představování se jménem oběti a poškozování její osoby, elektronická sabotáž – zasílání virů, spamů (Burgess, Baker, 2002, s. 201). Tento druh stalkingu je levnou, rychlou variantou, která může probíhat anonymně. Nevýhodou pro oběť je, že si pachatel může o oběti zjistit osobní informace a tím může dojít k reálnému střetu (Čírtková, 2008). S cyberstalkingem je spojeno online pronásledování mladistvých, „vysokoškolský stalking“, dětská pornografie a pedofilie

přes internet (Burgess, Baker, 2002). K nalezení na internetu jsou dokonce i rady jak se stát úspěšným profesionálním stalkerem. Na jedné americké webové stránce s názvem Masivně napadnout a podtitulem Zdravá dávka denního šílenství ještě nikomu neublížila, se uvádí tipy bod po bodu, jak být populární ve stalkingu. Tento seznam pomoci se zaměřuje na stalking celebrit, ale pod článkem v komentářích se rozvíjí diskuze například o tom, jak pronásledovat lásku, která o mě nestojí (<http://massivelyattacked.wordpress.com/>).

Mimo výše uvedené lze stalking rozdělit dle **vztahů mezi pronásledovatelem a obětí**. Totiž stalking definujeme jako specifickou formu vztahového násilí.

- **Ex – partner stalking** – stalker usiluje o obnovení vztahu, který byl ukončený jednostranně. Pronásledovatel se výhrůzkami nebo vyznáními lásky pokouší intimní vztah obnovit, popřípadě se snaží pomstít za rozchod.
- **Stalking v dalších vztazích** – stalking může navázat na vztahy profesní (lékař - pacient), pracovní (zaměstnanec – zaměstnavatel) či sousedské, kdy pronásledovatel obviní oběť z určité křivdy, ať už pravdivě či lživě.
- **Iluzorní vztahy** – nejznámější představitelem je umanutý ctitel, který si z oběti vytvořil idol a svými akcemi chce s osobou navázat skutečný vztah. Typické tyto vztahy jsou pro pronásledování celebrit (Linhart, 2010).

1.4. Typologie pachatelů

Jednotná typologie pachatelů v současnosti neexistuje. Typy stalkerů lze klasifikovat z mnoha hledisek. Pokusím se popsat jednotlivé profily pachatelů dle klasifikací nejvíce užívaných.

1.4.1. *Obecná typologie osobnosti pachatele*

Tato typologie je aplikována na kriminální populaci obecně. Pachatele můžeme zařadit do 5 základních typů:

- 1) **Socializovaný typ** – tento typ pachatele působí na první pohled „normálně“. Jeho myšlenkové pochody jsou srozumitelné, za spáchaný čin projevuje lítost, smutek. Motivem skutku bývá nepříznivá životní situace. Pachatel si uvědomuje morální hodnoty.
- 2) **Neurotický typ** – trpí neurotickými poruchami, depresemi, úzkostmi, hysterickými reakcemi. K činu jej dovádí nevyřešené emocionální vztahy. Činnost páchá chaoticky, bez předchozího rozmyšlení, výsledkem jsou hmatatelné důkazy.
- 3) **Psychopatický typ** – je spojen s psychiatrickou diagnózou. Chová se svérázně, nepředvídatelně. Osobnost pachatele a diagnóza bývají motivem ke spáchání trestného činu.
- 4) **Mentálně nedostačivý typ** – jde o typ s nízkou inteligencí. Provedení trestné činnosti nepromýšlí, je jednoduché s pudovými rysy (sexuální ataky na děti, zvířata).
- 5) **Psychotický typ** – v době spáchání trestného činu trpí psychózou. Pachatel si neuvědomuje, že čin spáchal, bývá omilostněn na základě nepřičetnosti (Čírtková, Červinka, 1994).

1.4.2. *Typologie pachatelů dle vícerozměrné klasifikace*

Stalkeři se pro znalecké účely posuzují dle Šámala ze třech výchozích hledisek:

- 1) **Hledisko psychopatologické** – tuto úroveň lze diferencovat na skupinu „psychicky zdravých stalkerů a na psychotické stalkery, kteří jsou omezeni rozpoznávacími a ovládacími schopnostmi“.
- 2) **Hledisko motivace** – analyzuje se, „jak psychopatologické symptomy ovlivňují stalkerovu soudnost a schopnost se ovládat, přičemž lze za tři hlavní motivy považovat pomstu, lásku nebo narcismus“.
- 3) **Hledisko viktomologicky – vztahové** – „je důležité pro stanovení prognózy dalšího vývoje stalkerova chování, je užitečné rozlišovat bývalou partnerku, resp. partnera, kolegu nebo odborníka (spolupracovník, nadřízený, lékař nebo pedagog pachatele), cizí osobu“ (Šámal, 2009, s. 3006).

1.4.3. Symptomatologie pachatele v psychiatrickém pojetí

Z výzkumu Zony a kol. lze z psychiatrického hlediska pachatelovu osobnost utřídit následovně:

- 1) **Erotoman** – kráčí o pronásledování dlouhodobého charakteru, s nízkým rizikem agresivního chování. Stalkerem bývá častěji žena, která žije v domněnání, že ji miluje zvláště dobře situovaný muž, do jehož přízně se chce dostat.
- 2) **Posedlý milovník** – miluje osobu, s kterou se nikdy osobně nemusel setkat. Tento pachatel může být ovlivněn duševní chorobou.
- 3) **Běžný obsedantní pronásledovatel** – stalking vychází z předchozí známosti, jakéhokoliv charakteru. Pro oběť je zvýšené riziko agresivního chování vůči ní, jelikož stalker cítí touhu se pomstít (Visigner, 2009).

1.4.4. Skupiny pronásledovatelů dle Holmese

Jestli se oběť s pronásledovatelem znala, jakou měl stalker motivaci, jaká je jeho osobnost a jaké povahy je oběť, tyto znaky dali vzniknout rozčlenění v roce 1993, které sestavil Holmes (Boon a Sheridan, 2002). Následně uvedu jejich seznam:

- Pronásledovatel celebrit

- Pronásledovatel ex – partnera
- Pronásledovatel politiků
- Pronásledovatel z vášně
- Pronásledovatel ze zjištěné motivace
- Pronásledovatel zhrzený a odmítnutý v lásce (Čírtková, 2008).

1.4.5. Typologie pronásledovatelů s ohledem na rizikovost pro oběť

V nadcházející typologii jde o posuzování rizika vzhledem k typu pachatele. Nejprve definuji jednotlivé profily pachatele, poté se pokusím shrnout míru rizikovosti u každého typu.

- 1) Odmítnutý pronásledovatel** – stalking je podnícen ukončením interpersonálního vztahu, přičemž vztah může být jakéhokoliv charakteru. Pachatel si stalkingem kompenzuje ztrátu ze ztroskotaného vztahu. Poniženost a zármutek z deficitu poměru evokuje v pronásledovateli touhu po pomstě nebo znovunavázání na předchozí čas.
- 2) Hledač intimity** – pachatel je poblouzněn osobou jemu neznámou anebo mediálně slavnou. Stalker si oběť vystylizuje do ideální podoby, chce s ní navázat kontakt a přál by si, aby jeho city opětovala. Odmítnutí nebere v potaz, zdůvodňuje si jej pozitivně. Tito stalkeři vedou v podstatě „imaginární život“.
- 3) Nekompetentní nápadník** – pronásledovatel bývá často při hledání poměru odmítán. Proto si jako substituci zvolí oběť, u které věří, že by uspěl. Hledání se často opakuje.
- 4) Zlostný pronásledovatel** – intrusivním jednáním si revanšuje újmu, škodu, bolest, kterou mu oběť údajně přivodila. Chce mít pronásledovanou osobu pod kontrolou, vyhrožuje jí. Deptání oběti mu přináší pocit uspokojení.
- 5) Predátorský pronásledovatel** – těmito pronásledovateli jsou často sexuální pachatelé. Stalker si se svou „kořistí pohrává“ než zaútočí. Libé pocity mu přináší strach oběti a její nevědomost o autorovi. Pachatel užívá agresivní sexuální chování.

Nebezpečnost se posuzuje vzhledem k napadení, vyhrožování, vytrvalost pronásledování u momentální oběti, zacílení se na novou oběť a psychické a sociální poškozování oběti. Vysoké riziko napadení je u odmítnutého a predátorského pronásledovatele. Vysoké nebezpečí psychického a sociálního poškození hrozí u odmítnutého, zlostného a predátorského typu. Nejčastěji si hledat novou oběť bude pronásledovatel odmítnutý, predátorský a nekompetentní nápadník. Pro úplné shrnutí a lepší přehled uvádím v příloze č. 1 tabulku rizikovosti (Čírtková, Vitoušová, 2007).

1.4.6. Typologie pronásledovatelů dle Boona a Sheridan

Typ 1: Pronásledování ex-partnerem

Pronásledování bývalým partnerem je polovinou všech případů stalkingu. Pachatel si nárokuje oběť i po ukončení vztahu. Nesnese pomýšlení, že by se pronásledovaný po rozchodu mohl mít lépe. Cítí potřebu oběť kontrolovat, řídit jí život. Pokud se ve vztahu objevovalo násilí či agresivní sklony, není vyloučeno ani při stalkingu. Pachatel jedná často impulzivně, neuváženě.

Typ 2: Pronásledování umanutým obdivovatelem

Od „poblázněného“ obdivovatele zpravidla riziko napadení, výhrůžek, agrese nehrozí. Pronásledovatel je do své oběti zamilován, přeje si s ní prožít krásné chvíle. Poškozeného stopuje, aby mu mohl být nablízku a vychutnávat si pohledy na něj, jeho přítomnost.

Typ 3: Fixovaný pronásledovatel s psychickými poruchami

Fixovaný pronásledovatel žije v iluzi, že je mu opětována láska, kterou chová k neznámé ženě, ke kolegyni, lékařce. Oběť se pokouší přimět k navázání vztahu. Tento stalker může být nemocen poruchou osobnosti například psychopatií. Obávanější je fixovaný pronásledovatel se zvýšenou nebezpečností trpící schizofrenií nebo hraniční poruchou osobnosti takzvanou borderline, která se vyznačuje extrémními intenzitami vztahů. Nemocní prožívají s druhou osobou úplné splynutí a totéž očekávají od ní (<http://www.drogy-info.cz/>). Pachatel se zvýšenou nebezpečností disponuje vzhledem k duševní diagnóze sklony k agresi, sexuálnímu napadení.

Typ 4: Sadistický pronásledovatel

„Sadista“ touží oběti řídit život, kontrolovat ji, ovládat. Dovede zmanipulovat okolí, aby vyhlížel mile, ve skutečnosti citově chladný, egocentrický, povrchní. Oběť v jednu chvíli zastrašuje výhrůzkami, následně jí zahrnuje láskyplnými výlevy. „Stalker se nejdříve prezentuje přátelsky, což v počátcích ztěžuje jeho odlišení od ostatních podob pronásledování. Jeho aktivity však směřují k negativním cílům, tj. znepokojit oběť, zbavit ji životní energie. Do hry vtahuje i její přátelé a blízké. V rozvinuté fázi pronásledování dochází i na výhrůžky. Formulace hrozeb je explicitní“ (Čírtková, 2008, s.76), (Čírtková, 2008).

1.5. Motivace ke stalkingu

Důvody k pronásledování oběti jsou rozmanité a souvisí s typologií pachatele. Každý pachatel má jiný cíl. Motivační vzorce, které následně uvedu, jsou významné pro práci se stalkerem. Jestliže víme o motivu pronásledovatele, dají se předvídat jeho následující reakce a lze tedy zahájit včasná a účinná opatření. Dle Mullena (Boon a Sheidan, 2002) určujeme pět hlavních motivačních vzorců:

- Reakce na odmítnutí
- Hledání intimity a blízkosti za každou cenu
- Ventilování hostility a nenávistnosti
- Pronásledování z nedostatku kompetencí řešit vzniklou situaci jinak
- Pronásledování jako důsledek predátorské agresivity

Souvislosti a důvody k páchání stalkingu vytrídil také Fiedler (2006), přičemž tak, jak je budu uvádět je i jejich zastoupení, od nejvíce uváděných motivů k nejméně uváděným:

- Znovuobnovení bývalého vztahu
- Přání či touha po intimním vztahu
- Nedostatečné sociální dovednosti
- Nemilost a zloba vůči oběti
- Záludný, sexuálně motivovaný stalking (Čírtková, 2008)

V předešlých kapitolách jsem definovala stalking, popsala druhy stalkingu dle různých vyměření, uvedla jsem typologie pachatelů a jakou motivaci k pronásledování mají. V následující kapitole vymezím, kdo může být obětí stalkingu a jaké dopady může mít nebezpečné pronásledování na oběť.

1.6. Oběti stalkingu

Obětí nebezpečného pronásledování se může stát bez svého zavinění kdokoli z nás! Tento titulek se můžeme dočíst v brožurě BKB (Vitoušová, 2010). Nezáleží na věku, pohlaví, sociálním statutu, vzezření, avšak dle prováděných výzkumů oběťmi bývají častěji ženy, které jsou ex – partnerem anebo ženy svobodně žijící. Nezřídka jsou oběťmi prominentní osobnosti či vykonavatelé profesí, lékaře, soudce, sociálního pracovníka a jiných (Válková, 2009). Z výzkumného šetření BKB plyne, že pronásledovanou skupinou jsou více ženy, ve věku 21 – 50 let, svobodné nebo rozvedené, přičemž spouštěcím momentem pronásledování bylo ukončení intimního vztahu nebo ukončení vztahu pracovního, kamarádského (<http://www.mvcr.cz/>) Pathé a Mullen rozřídili oběti stalkingu na základě vztahu oběti ke stalkerovi, v kontextu, který stalkingu předcházela a na základě typologie stalkera a to následovně:

- Bývalý intimní partner
- Přítel a „příležitostná známost“
- Profesní kontakt (psychiatři, psychologové, učitelé...)
- Spolupracovník
- Cizinci neboli anonymní
- Slavní (Pathé, Mullen, 2002)

1.6.1. Důsledky a dopady stalkingu na oběť

„**Viktimizací** se míní proces poškozování a způsobování újmy, čímž se fakticky z jedince stává oběť určitého trestného činu“ (Čírtková, 2004, s. 189). Viktimizace je celá série dopadů na oběť. Rozlišujeme dvě fáze viktimizace, **primární, sekundární popřípadě terciární**. Primární viktimizace je způsobena přímo pachatelem, je to důsledek trestného činu. Sekundární viktimizace je škoda, která vzniká následkem trestného činu, s čímž se pachatel musí vyrovnávat, například soudní jednání, kde se může opět setkat s pachatelem, reakce okolí na trestný čin nebo nevhodné jednání

policejních orgánů. O terciární viktimizaci mluvíme v případě, že se poškozený není schopen vrátit do běžného života, nemůže se vrátit zpět do práce, musí si hledat nový domov. Pronásledování způsobuje újmu v psychické, fyzické, pracovní i sociální oblasti. Oběť nemůže normálně žít, zažívá depresivní stavy, nedůvěru k okolí, ztrátu pocitu kontroly a ukončování dříve fungujících vztahů (Čírtková, Vitoušová, 2007). Stalking může vyvolat **posttraumatickou stresovou poruchu** (dále jen PTSP). Příznaky, které se objevují u obětí stalkingu a signalizují PTSP jsou: opakující se, stresující vzpomínky, „flashbacky“, noční můry, strach z budoucnosti, vyhýbání se místům spojených s pronásledováním, nadměrná bdělost a ostražitost, poruchy spánku, afektivní výbuchy a poruchy koncentrace (Čírtková, 2008). Na dopady navazují změny, které oběti musí podstoupit v důsledku nebezpečného pronásledování. Přizpůsobují se ve způsobu trávení volného času, mění telefonní číslo, denní režim, zaměstnání a dokonce i bydliště. Oběti se neustále zabývají pronásledováním ve svých myšlenkách, pocity bezmoci vůči pronásledovateli, pocity neřešitelnosti situace, pocity vyčerpanosti, nervozitou. Pro názornost uvedu v příloze č.2 tabulku s dopady stalkingu na oběť v procentech dle Wondrakové a tabulku s důsledky na psychický stav oběti dle Štorkové. Co pro oběti bylo na stalkingu **nejhorší**? Pro výzkum BKB uvedly následující citace: „že vývoj situace nemohu ovlivnit“, „ztráta kamarádů“, „bezmoc a strach“, strach o blízké a o rodinu“, „poznání toho, že nikdy nevíte, s kým žijete, milujete osobu, která vás nenechá svobodně jednat a terorizuje vás bez jakýchkoliv zábran“ (<http://www.bkb.cz/>).

1.6.2. Falešné oběti stalkingu

Stručně bych nastínila problém falešné viktimizace nebezpečného pronásledování. Pro jev stalking se ustálil pojem „syndrom falešné viktimizace“. Falešné oběti mohou být dvojího charakteru. Jedni, kteří viktimizaci předstírají záměrně, vědí, že lžou, jejich záměr bývá alibi, pomsta, přání získat pozornost, různé výhody. „Druhou skupinu tvoří falešné oběti, které ztratily kontakt s realitou, nebo je toto spojení v určitém ohledu narušeno, jejich falešná obvinění nejsou uvědomovanou

lží“ (Čírtková, 2008, s. 103). Bývají duševně nemocní, trpí bludy nebo jinou poruchou osobnosti. Ze vzorku, dle Schella (2003) čítajícího 46 firem, uvedlo 13%, že se setkala s falešnou viktimizací, proto tato kapitola není zanedbatelná (Čírtková, 2008).

1.7. Obrana proti stalkingu

Nebezpečné pronásledování je možno korigovat vhodnými intervencemi. Využity mohou být různé organizace, služby sociální prevence, Policie ČR, ale i rodina popřípadě intervence svépomocí.

K ukončení stalkingu mohou pomoci tato doporučení:

- **Přerušení kontaktů s pronásledovatelem** – kontakt je třeba ukončit jasně, nekompromisně, důsledně. Oběť musí stalkera přesvědčit, že nestojí o žádné udržení komunikace, nechce s ním již nikdy hovořit. Měla by na svém výroku trvat a udržet „nulovou reakci“, to znamená, nikdy nepřijmout hovor, nesejít se za žádných okolností (Čírtková, 2008).
- **Shromáždění důkazů** – důležité je archivovat veškeré stalkerovy aktivity. Mohou být klíčovými pro policii při podání trestního oznámení. Uchovávat by se měly SMS zprávy, elektronická komunikace, záznamy telefonních hovorů, dokumenty o zničeném majetku nebo zranění.
- **Informovat o stalkingu okolí** – dobré je uvědomit svou rodinu, kolegy, blízké o problému. Pomoci nám okolí může doprovázením, vědomím o nás, také případným svědectvím (Vitoušová, 2010).
- **Hledat pomoc a podporu** – pronásledovaný by měl zkusit najít pomoc laickou i odbornou. Laická pomoc většinou znamená podporu rodiny, někoho blízkého, který nám pomůže nést břímě pronásledování. Odborná pomoc zahrnuje kontaktování advokáta, svěření se sociálním organizacím nebo policejním orgánům (Čírtková, 2008).

Cenné rady a podporu mohou oběti poskytnout **neziskové organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí nebo obětem kriminality**. Organizací

specializující se na pomoc ženám je **občanské sdružení ROSA**, které poskytuje dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách, službu Odborného sociálního poradenství, Azylové ubytování, Telefonickou krizovou pomoc (<http://www.rosa-os.cz/>). Další organizací zaměřenou na oběti domácího násilí a na pomoc obětem kriminality je **Bílý kruh bezpečí, o. s.** „Bílý kruh bezpečí poskytuje odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc obětem a svědkům trestných činů“ (<http://www.bkb.cz/>). BKB umožňuje pomoc prostřednictvím právních informací, psychologického poradenství a sociálního poradenství. Poskytující sociální služby jsou odborné sociální poradenství, telefonická krizová pomoc a služba intervenční centra (<http://www.bkb.cz/>). Telefonickou krizovou pomoc BKB zprostředkovává pomocí dvou telefonních linek a to: **Nonstop linka Bílého kruhu bezpečí** pro okamžitou pomoc a odborné rady obětem, svědkům trestných činů, blízkým a pozůstalým po obětech trestných činů a **DONA linka**, která je provozována také nonstop pro pomoc obětem domácího násilí (Vitoušová, 2010).

Dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách je **Intervenční centrum** službou sociální prevence. „Po policejním vykázání nabídne aktivně podporu ohroženým osobám. Je připraveno pomoci každému občanovi, který je domácím násilím ohrožen a vyhledá toto centrum“ (Vitoušová, 2010). Pomáhá klientovi zmapovat situaci, kroky na svou ochranu, nabídne mu možnosti řešení, shromáždit důkazy, asistenci například při trestním oznámení a sestaví společně bezpečnostní plán (<http://mvcr.cz/>)

Oběť má **právo podat trestní oznámení** dle zákona 141/1961 Sb., kterým je trestní řád na kterémkoliv útvaru Policie ČR a na kterémkoliv státním zastupitelství. V souvislosti se stalkingem je „ochrana možná ve dvou rovinách: v občanskoprávní (zejména žaloba na ochranu osobnosti) a v trestněprávní (jednání pachatele může dosáhnout intenzity trestného činu „nebezpečné pronásledování“ nebo alespoň přestupku)“ (Vitoušová, 2010, s.45). Trestní oznámení lze podat ústně přímo do protokolu nebo písemně například dopisem (Vitoušová, 2010). Policista by poté měl vyhodnotit, zda se jedná o nebezpečné pronásledování, určit druh stalkingu, rozhodnout se pro další postup věci a řešit otázku vhodné pomoci a ochrany oběti (doporučení o bezpečném chování, odkázání na poradnu pro oběti trestných činů, případně využití institutu krátkodobé ochrany) (Linhart, 2010).

1.8. Právní úprava stalkingu

V této kapitole definuji nebezpečné pronásledování dle právních pramenů ČR. Upřesním, jakými znaky musí jako trestný čin disponovat dle českého zákonodárce. Nejdříve však nastíním exkurz právní úpravy v zahraničí, zejména rakouské a německé.

1.8.1. Právní úprava v zahraničí

Jak již bylo zaznamenáno v kapitole Historie stalkingu, prvními státy, které přijaly anti-stalkingové zákony byly USA, Velká Británie a Austrálie. Konkrétně v USA byla pro účely legislativy užitá definice: „Nebezpečné pronásledování je opakovaná a nevyžádaná fyzická blízkost (nebo pronásledování) spojená s vyhrožováním, která se odehrávala minimálně dvakrát a obsahovala explicitní nebo implicitní výhrůžky, které směřovaly proti určené osobě nebo jejím rodinným příslušníkům a které vyvolaly u oběti nebo její rodiny silný strach“ (Čírtková, 2008, s. 118). Výše uvedené země následovaly další státy, Belgie, Nizozemsko a pro českého zákonodárce důležitější opatření Rakouska v roce 2006 a Německa v roce 2007, protože tyto právní úpravy inspirovaly naše legislativní znění o nebezpečném pronásledování.

Jak uvádí profesorka Válková „rakouská skutková podstata stalkingu míří „pouze“ na taková jednání, která výrazně zhoršují dosavadní životní způsob oběti a jako taková je nelze jinak trestně kvalifikovat (proto pod ní není např. zahrnuta ani újma na zdraví, ani nebezpečné vyhrožování, které lze v Rakousku postihnout jako jiné trestné činy). Oproti tomu konstrukce německé trestněprávní úpravy vychází zjevně z jiných východisek, když pod skutkovou podstatu zahrnuje i nejzávažnější formy stalkingu (např. nebezpečné vyhrožování, způsobení těžké újmy na zdraví nebo i smrti, a to nejen u samotné oběti, ale i u jejích rodinných příslušníků a dalších jí blízkých osob)“ (Válková, 2010). Postihy odpovídají tomu, jak země bere stalking v potaz. V Rakousku lze za skutkovou podstatu stalkingu dostat peněžitý trest nebo odnětí svobody až na tři

roky. V Německu lze uložit sankci trestu odnětí svobody až na deset let.

1.8.2. Právní úprava v České republice

Než bylo nebezpečné pronásledování přijato jako skutková podstata trestného činu, bylo třeba stalking posuzovat formou jiného trestného činu. Hodnotili se dle Trestního zákona č.140/1961 a mohlo se jednat o tyto: § 196 a § 197a Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, § 206 Pomluva, § 209 Poškození cizích práv, § 221 Úmyslné ublížení na zdraví, § 222 Úmyslná těžká újma na zdraví, § 231 Omezování osobní svobody, § 235 Vydírání, § 237 Útisk, § 241 Znásilnění, § 257 Poškození cizí věci (Válková, 2010). Jestliže nedošlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu, pak se chování klasifikovalo dle zákona č.200/1990 Sb. o přestupcích paragrafem 49 Přestupky proti občanskému soužití , případně § 50 Přestupky proti majetku.

Od 1. 1. 2010 je stalking zaveden pod pojmem Nebezpečné pronásledování § 354 do Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. Znění **§ 354 Nebezpečné pronásledování:**

(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,
  - b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
  - c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
  - d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
  - e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,
- a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,
- b) se zbraní, nebo
- c) nejméně se dvěma osobami.

Zavádějící by mohlo být určit dlouhodobost pronásledování. Dle stanoviska odboru bezpečnostní politiky lze minimální hranici stanovit „kombinací počtu útoků (nauka hovoří o 8 až 10 útocích) a týdnů, po které pronásledování trvá (cca 4 až 6 týdnů). Jednoznačně platí pravidlo, že čím nebezpečnější je chování pachatele, tím kratší doba splňuje podmínku dlouhodobosti.“ (Linhart, 2010). Nejasnosti může způsobovat také definice důvodné obavy o život nebo zdraví. Šámal (2009) uvádí jako důvodnou obavu „výraznější pocit ze zla, kterým je vyhrožováno a tyto obavy způsobují jak fyzické, tak psychické poruchy zdraví“ (Šámal, 2009).

2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1. Cíl práce

1. Cílem výzkumu mé bakalářské práce bylo zjistit potřebu společnosti jednání nebezpečného pronásledování kriminalizovat. V teoretické části mé práce jsem popsala stalking teoreticky, jak z pohledu před 1.1.2010, tak poté. Pokusila jsem se zjistit, zda odborná společnost souhlasí s jeho umístěním do legislativního řádu.
2. Mezi dílčí cíle jsem zařadila zjištění závažnosti stalkingu. O dopadech na oběť a důsledcích stalkingu jsem se zmínila v teoretické části. Ve výzkumné části jsem zjišťovala, zda jsou činy stalkerů natolik závažné, aby se musely postihovat dle trestního řádu.
3. Druhým dílčím cílem bylo zjistit, zda se nebezpečné pronásledování vyskytuje často. Četnost stalkingu dle statistických údajů jsem uvedla v části teoretické. Zjišťovala jsem tedy, jestliže se odborná veřejnost s uvedenou četností ztotožňuje.

2.2. Výzkumné otázky

1. Bylo nutné zařadit stalking do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu?
2. Je stalking natolik závažný čin, aby byl sankcionován dle trestního zákoníku?
3. Je nebezpečné pronásledování častým jevem?

3. METODIKA

3.1. Metoda výzkumu

Pro svůj výzkum jsem použila **metodu kvalitativní**. Dle Dismana je kvalitativní výzkum „nenumerické šetření a interpretace reality“ (Disman, 2008, s. 285). Další definici uvádí Miovský: „Kvalitativní přístup je přístupem, který pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.“ (Miovský, 2006, s. 17) Jinými slovy „kvalitativním výzkumem rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 10)

Kvalitativní výzkum je uplatňován pro svou jedinečnost a neopakovatelnost. Kvůli reflexivní povaze lze ovlivnit zkoumané procesy výzkumníkem. Kvalitativní výzkum se vyznačuje nízkou strukturací plánu výzkumu, možností změn v průběhu výzkumu. Povaha dat kvalitativního výzkumu je hluboká, bohatá (Miovský, 2006). Z hlediska redukce informací můžeme v kvalitativní výzkumu získat mnoho informací o velmi malém počtu jedinců proto je generalizace na populaci problematická a někdy i nemožná (Disman, 2008).

Jak popisuje Disman „cílem kvalitativního výzkumu je vytváření nových hypotéz, nového porozumění, vytváření teorie“ (Disman, 2008, s.286). „Kvalitativní výzkum nám pomáhá rozumět pozorované realitě“ (Disman, 2008, s.291).

Jako techniku kvalitativního dotazování jsem zvolila **polostrukturované interview**. „Interview patří mezi nejobtížnější a současně nejvýhodnější metody pro získávání kvalitativních dat“ (Miovský, 2006, s.158). Polostrukturovaný rozhovor se vyznačuje definitivním účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu (Hendl, 2005). Při užití tohoto druhu rozhovoru můžeme libovolně zaměřovat pořadí, výhodou je, že můžeme pokládat doplňující otázky (Miovský, 2006). V interview jsem užila typy otázek vztahujících se ke zkušenostem, k názorům a ke znalostem (Hendl,

2005). Před provedením rozhovorů jsem si vytvořila tematické okruhy se soubory otázek, který bude uveden v kapitole č. 4.

Jelikož mi nebylo kvůli ochraně identifikačních údajů odborníků i obětí, které se v rozhovorech mohly vyskytnout, dovoleno nahrávání na diktafon, snažila jsem se rozhovor zaznamenávat přímo písemně **doslovnou transkripcí**. Dle Dismana jsem rozhovor zaznamenávala metodou „polních poznámek, kdy usilujeme o doslovný zápis“ (Disman, 2008, s.313). Do kapitoly 4. jsem záznamy z interview přepsala metodou **shrnujícího protokolu**. (Hendl..s.209)

K analýze dat jsem užila **metodu otevřeného kódování**. „Proces kódování má za úkol podněcovat objevování nejen kategorií, ale právě také jejich vlastností a dimenzí, na kterých se tyto vlastnosti nacházejí“ (Miovský, 2006, s.229) Cílem kódování je dle Hendla tematické rozkrytí textu (Hendl, 2005, s.247).

3.2. Charakteristika výzkumného souboru

Respondenty pro výzkum jsem si vybrala cíleně. **Záměrný přístup** je pro mé potřeby nejvhodnější. Dle Gavory je „záměrný výběr potřebný proto, aby vybrané osoby byly vhodné, tj. aby měly potřebné vědomosti a zkušenosti z daného prostředí. Jen tak mohou podat informačně bohatý a pravdivý obraz o něm. Výběr je vždy reprezentativní – osoby dobře reprezentují dané prostředí“ (Gavora, 2000, s.144).

Rozhovor byl proveden s devíti respondenty. Jednalo se o odbornou veřejnost, která se nějakým způsobem zabývala při svém zaměstnání stalkingem. V rámci polostandarizovaného interview byly předloženy otázky předpokládající výsledky z pohledu přípravy trestního řízení a to v úseku prověřování třem policistům a v úseku vyšetřování pěti policistům. Interview jsem také uskutečnila s jednou sociální pracovnící BKB.

S výběrem respondentů mi pomohl náčelník OOK - VVP Tábor.

Místa rozhovorů byla vybrána dle pracovišť jednotlivých respondentů (jednotlivě uvedu v kapitole č.4). Byla to následující místa: Velitelství vojenské policie

Tábor, Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje Územní odbor Tábor, Krajský soud České Budějovice – pobočka v Táboře a poradna BKB Jihlava.

Záměrně ve své práci neuvádím jména respondentů, pouze pracovní pozici či jejich funkci, v souladu se zákonem č.101/2001 Sb. o ochraně osobních údajů.

4. VÝSLEDKY

4.1. Tématické okruhy k interview

Nutnost zařazení stalkingu	Souhlas se zařazením stalkingu
	Změna chování pachatelů po uzákonění
	Zvýšená informovanost veřejnosti
Závažnost nebezpečného pronásledování	Nejzávažnější případ
	Dopady stalkingu na oběť
Četnost nebezpečného pronásledování	Změna četnosti po uzákonění
	Zkušenost s falešnou obětí
	Názor na četnost stalkingu

4.2. Rozhovory s respondenty

Záznam rozhovoru s respondentem č. 1

Charakteristika respondenta: První rozhovor probíhal s Vedoucím územního odboru Tábor Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje. Jako vedoucí se setkává se stalkingem poměrně často, jelikož má přehled o všech případech okresu Tábor. Rozhovor probíhal v sídle tohoto útvaru Policie ČR.

Bylo nutné zařadit stalking do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu?

Na dotaz, zda – li souhlasí s uzákoněním stalkingu odpověděl 1.respondent následovně: „Určitě, před rokem 2010 bylo problematické najít správné opodstatnění pro tento trestný čin. Navíc se nedalo dost dobře s pachatelem jednat, pokud se vede trestní řízení, je možnost zkoumat člověka z psychiatrického hlediska.“ Na změny chování pachatelů po uzákonění stalkingu odpověděl respondent záporně s tím, že u většiny pachatelů ne, protože pachatelé nekalkulují s podmínkami trestného činu. Občas využívají zasílání

SMS z internetových kaváren. Oběti dle tohoto respondenta častěji chodí na policii, protože je větší povědomost o trestnosti tohoto činu, také lépe oproti dřívějšímu shromažďují důkazy. O navýšení informovanosti mluvil výše uvedený takto: „Pozvolna se informovanost navyšuje, také pro odborníky je to běh na dlouhou trať, zejména určit jaké jednání spadá do trestného činu.“ Se stanovenou trestní sazbou dotazovaný souhlasí, také proto, že lze postihovat více trestných činů najednou.

Je stalking natolik závažný čin, aby byl sankcionován dle trestního zákoníku?

Jako závažný případ nebezpečného pronásledování popsal případ, který trval roky, kdy obviněná žena neustále stopovala muže. Po 1.1.2010 žena skončila v psychiatrické léčebně, jelikož podle nové právní úpravy může soud nařídít pachateli ambulantní nebo ústavní léčbu. Na dotaz dopadů na oběť uvedl, že dopady bývají nejčastěji psychické, kdy žena musí vysvětlovat rodině, že k jednání nezavdal příčinu. Nebezpečí také hrozí, když manžel chce vzít situaci „do svých rukou“.

Je nebezpečné pronásledování častým jevem?

Četnost případů před rokem 2010 a nyníšším uvedl respondent zhruba stejnou. Stalking je pro něj poměrně častým jevem. Případů falešných obětí dle respondenta moc není, čtenější jsou například u znásilnění.

Záznam rozhovoru s respondentem č. 2

Charakteristika respondenta: Dalším dotazovaným byl vyšetřovatel z 1. oddělení obecné kriminality, Služba kriminální policie a vyšetřování Tábor. Dotazovaný vyšetřovatel se přímo účastnil případů stalkingu.

Bylo nutné zařadit stalking do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu?

„Určitě je dobře, že byl stalking zasazen do české právní úpravy.“ Odpověděl na otázku potřebnosti 2.respondent. Na změnu chování reagoval, tak, že trestní sazba je nízká,

tudíž neodradí jednání pachatelů, ale že oběti bývají obezřetnější. O větším povědomí veřejnosti hovořil pozitivně, ve smyslu mediálního boomu.

Je stalking natolik závažný čin, aby byl sankcionován dle trestního zákoníku?

Tázaný se setkal s případem stalkingu, kdy pachatelem byl muž, užíval proti oběti výhružné SMSky, e-maily, toto jednání trvá rok a půl, stále pokračuje, protože pachatel ještě nebyl souzen. Na otázku, jaké mohou být dopady na oběť stalkingu, odpověděl: „Dle toho, kolik snese oběť psychické zátěže.“

Je nebezpečné pronásledování častým jevem?

Dotazovaný se s případem falešné viktimizace dosud nesešel. Na otázku, zda-li je stalking častým jevem a jestli se změnila četnost po uzákonění tohoto jevu, uvedl: „Já sám jsem řešil jediný případ, pokud vím, na okrese proběhly zhruba tři tyto případy, myslím si, že nebezpečné pronásledování není boom.“

Záznam rozhovoru s respondentem č. 3

Charakteristika respondenta: Třetí interview jsem vedla s vyšetřovatelem z 2. oddělení obecné kriminality, Služba kriminální policie a vyšetřování Tábor. Tento respondent vyšetřoval případ stalkingu.

Bylo nutné zařadit stalking do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu?

Dotazovaný plně souhlasí se zavedení stalkingu do trestního zákoníku, zejména proto, že se díky legislativě případy dají a umí řešit. Trestní sazbu chápe pozitivně. Chování pachatelů se dle něj nezměnilo, možná více užívají moderní technologie. Oběť nyní spíše přijde na policii.

Je stalking natolik závažný čin, aby byl sankcionován dle trestního zákoníku?

„Nejzávažnější případ jsem vyšetřoval v Soběslavi. Žena stalkovala bývalého partnera, který si našel novou partnerku. V rámci trestní stíhání se u paní nařídilo psychiatrické vyšetření s psychiatrickou diagnózou. Dlouhodobé pronásledování trvalo v řádech let. Paní denně ráno stávala u vrátek domu partnerky bývalého partnera, bydlela totiž ob dva bloky dál. Psala neustále zprávy oběma partnerům, kteří si nechtěli změnit číslo.“ K dopadům na oběť vyšetřovatel sdělil, že jen malé procento případů vygraduje až k agresivnímu chování.

Je nebezpečné pronásledování častým jevem?

Dle dotazovaného není stalking až tak častým jevem v porovnání s ostatními trestnými činy. Falešnou oběť nebezpečného pronásledování v okrese Tábor nezaznamenal.

Záznam rozhovoru s respondentem č. 4

Charakteristika respondenta: V pořadí čtvrtým dotazovaným byl vyšetřovatel na úseku hospodářské kriminality. S případy nebezpečného pronásledování se setkává, i když ne ve fázi šetření.

Bylo nutné zařadit stalking do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu?

Tento respondent souhlasí se zařazením stalkingu do trestněprávní legislativy. „Trestní sazba se mi jeví jako přiměřená, navíc, když teď nově můžeme postihovat každý trestný čin zvlášť.“ Stalking dle jeho mínění není chápán oběťmi, ani zlomyslnými pachateli jako závažný problém, o čemž si myslí, že je chybou. Na dotaz, zda se zvýšila informovanost o stalkingu, odpověděl: „Ano, nebezpečné pronásledování utkvělo do paměti veřejnosti.“

Je stalking natolik závažný čin, aby byl sankcionován dle trestního zákoníku?

Jako dopady na oběť zaznamenal tento respondent zhoršení rodinných vztahů. Setkal se dle jeho slov s závažným případem stalkingu, kdy muž začal žít s jinou ženou. „Paní

stalkovala pána pod vlivem duševní poruchy. Fyzicky atakovala jej i rodinné příslušníky. V zimě sprchovala rodinu hadicí, pánovi posílala spodní prádlo, chodila za ním na hokejová utkání. Před uzákoněním se s tím nedalo nic dělat, protože nedošlo k ublížení na zdraví. Trvalo to zhruba 30 let. Paní navíc byla mazaná, uměla objevovat nová čísla rodiny, když číslo nevěděla, tak posílala dopisy.“

Je nebezpečné pronásledování častým jevem?

Respondent uvedl, že se s falešným pronásledováním nesešel a že je pronásledování ojedinělým jevem.

Záznam rozhovoru s respondentem č. 5

Charakteristika respondenta: Posledním respondentem, který působí na úseku šetření, je vyšetřovatel z 2. Oddělení obecné kriminality, Služba kriminální policie a vyšetřování Tábor. Vyšetřovatel se také osobně s nebezpečným pronásledováním setkal.

Bylo nutné zařadit stalking do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu?

Respondent č. 5 rovněž souhlasí s uzákoněním tohoto jevu. „Je dobře, že jej zařadili mezi nebezpečné jevy, se sazbou odnětím svobody až na tři roky souhlasím.“ Dále si myslí, že se chování pachatelů díky uzákonění nijak nezměnilo, pachatelé tuto změnu nevnímají. O informovanosti říká: „Mluví se o tom, zejména v souvislosti s pohružkou trestu.“

Je stalking natolik závažný čin, aby byl sankcionován dle trestního zákoníku?

S nejzávažnějšími projevy stalkingu, se kterými se respondent setkal byly verbální agresivní projevy a poškozování majetku, zejména aut. Oběti jsou dle tohoto respondenta chráněné.

Je nebezpečné pronásledování častým jevem?

Respondent uvedl, že četnost výskytu je stejná jako před uzákoněním, nejeví se mu natolik závažnou, aby kolem ní nastal „takový mediální humbuk.“

Záznam rozhovoru s respondentem č. 6

Charakteristika respondenta: Šestým respondentem byl policejní komisař Oddělení obecné kriminality VVP Tábor. Stalking zná ze své praxe.

Bylo nutné zařadit stalking do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu?

Na otázku zavedení stalking tázaný odpověděl takto: „Dobře, že je to v trestním zákoníku, důležité je však využít i instituce, například Bílý kruh bezpečí.“ Změny v chování pachatele nezpozoroval, uvedl však, že je to individuální věc. O rozšířenější vědomí o této problematice se vyjádřil následovně: „Ne, moc se neví, že je to dnes trestný čin, lidé mají představu, že je to protiprávní jednání, ale ne trestný čin. Lidé mají malé povědomí o právu, neví, že jde o trestný čin. Bylo by dobré zvýšit právní vědomí již na Základních školách v rámci Občanské výchovy. Chybí ale i informovanost učitelů.“

Je stalking natolik závažný čin, aby byl sankcionován dle trestního zákoníku?

Respondent hovořil o případě, kdy starší ženu pronásledoval bývalý mladší partner, který měl dítě z předchozího vztahu. Partner nadměrně pil, po pěti letech společného soužití, žena ukončila vztah z důvodu partnerovy agrese. Partner se odstěhoval a tím začalo pronásledování formou čekání na známých místech, zvonění na zvonek pokaždé, když šel okolo, sprostých nadávek, SMS zpráv, prozvánění (žena telefonů nikdy nezvedala). Žena jednání několikrát oznámila, vše bylo řešeno přestupky, až po sedmé bylo zahájeno trestní řízení, díky kterému nastala krátkodobá ochrana, která splnila svůj účel. Dopady uvedl zejména psychického rázu.

Je nebezpečné pronásledování častým jevem?

Četnost případů se dle policejního komisaře nezměnila, pouze se změnila komunikace mezi úřady, která je nyní rychlejší. S falešným pronásledováním nemá respondent zkušenost. Z jeho pohledu je stalking velmi častým problémem.

Záznam rozhovoru s respondenty č. 7 a č. 8

Charakteristika respondentů: Tento rozhovor jsem měla možnost mimořádně provést s dvěma kriminalisty ze Služby kriminální policie a vyšetřování Tábor najednou. Tito kriminalisté se setkávali s nebezpečným pronásledováním často. Význam jejich odpovědí byl shodný, proto uvedu jen jeden záznam.

Bylo nutné zařadit stalking do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu?

Kriminalisté se vyjádřili takto: „Určitě je dobře, že je stalking takto postihnutelný. Měla by se ale ve znění upravit podmínka důvodné obavy, mělo by stačit vyhledávání přítomnosti. Většinou se vše řeší podmínkou, nepamatujeme si, že by si za stalking šel sednout někdo natvrdo. Zvýšili bychom trest, úměrně dlouhodobosti pronásledování. Také bychom zařadili nutnost pachatele prozkoumat psychiatricky.“

Je stalking natolik závažný čin, aby byl sankcionován dle trestního zákoníku?

Nejhorší případ, se kterým se respondenti setkali byl spojen s fyzickým napadáním. Fyzické napadání zaznamenávají ve dvou případech z třiceti. Většinou ale pachatelé pronásledují prostřednictvím mobilních telefonů. Dopady na oběť uvádějí psychického rázu.

Je nebezpečné pronásledování častým jevem?

Vzhledem k tomu, že stalking nebyl dříve postihnutelný, nezaznamenaly změnu v jeho četnosti. Obecně pokládají stalking za častý jev. Nahlášené případy jsou dle jejich mínění pouhou polovinou z celkové kriminality.

Záznam rozhovoru s respondentem č. 9

Charakteristika respondenta: Posledním respondentem byla sociální pracovnice z poradny Bílého kruhu bezpečí v Jihlavě. S nebezpečným pronásledováním se setkává velmi často.

Bylo nutné zařadit stalking do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu?

„Dle mého názoru, stalking již bylo nutností zařadit do trestního zákoníku! Bohužel si myslím, že výše trestu není adekvátní tomuto trestnému činu. Navíc se většinou řeší jen podmínkou a zákazem přiblížení,“ uvedla respondentka. „Informovaných lidí je ale víc, více jich zná také naší organizaci.“

Je stalking natolik závažný čin, aby byl sankcionován dle trestního zákoníku?

Dotazovaná se zmínila o případu, který vyústil ve fyzické napadání. Pachatelem byl muž, obětí žena. Dopady na oběť uvedla fyzické a psychické.

Je nebezpečné pronásledování častým jevem?

„Zde v poradně jsem se s falešným pronásledováním nesečkala,“ odpověděla na dotaz o falešné viktimizaci dotyčná. V poradně se s stalkingem setkává často.

4.3. Analýza výsledků

Analýzu provedených rozhovorů jsem realizovala metodou otevřeného kódování. Rozdělila jsem si jednotlivá témata a zaměřila se na společné názory respondentů. Části odpovědí budu číslovat dle čísel respondentů.

1. Soulad s uzákoněním

Společným prvkem tohoto tématu byl souhlas s uzákoněním nebezpečného pronásledování. 1) „*Určitě, před rokem 2010 bylo problematické najít správné opodstatnění pro tento trestný čin....*“ 2) „*...je dobře, že byl stalking zasazen do české právní úpravy...*“ 3) „*...uzákonění bylo už potřeba...*“ 4) „*...uzákonění se mi líbí...*“ 5) „*Je dobře, že jej zařadili mezi nebezpečné jevy...*“ 6) „*Dobře, že je to v trestním zákoníku...*“ 7 a 8) „*Určitě je dobře, že je stalking takto postihnutelný.*“ 9) „*Dle mého názoru, stalking již bylo nutností zařadit do trestního zákoníku!*“

Nesouhlas žádný z respondentů nevedl.

2. Míra závažnosti stalkingu

Společnou zmínkou byl závažný případ stalkingu ve třech případech. 4) „*...fyzicky útočila na něj i na jeho těhotnou přítelkyni...*“ 7) a 8) „*...napadl ji, když na ni čekal před domem...*“ 9) „*...když jej pustila dovnitř, zfackoval ji...*“

Středně závažná forma stalkingu se objevila v jedné výpovědi. 5) „*...objížděla auto klíčem...*“

Ve čtyřech rozhovorech se objevil výskyt mírné formy stalkingu. 1) „*...žena neustále pronásledovala tohoto muže...*“ 2) „*...pronásledoval ji SMSkami, mejly...*“ 3) „*...denně ráno stávala u vrátek domu...*“ 6) „*...zvonil pokaždé, když šel okolo, sprostě jí nadával...*“

3. Poznatky k trestní sazbě

S úpravou trestní sazby trestného činu Nebezpečné pronásledování dle §354 se shodovalo pět respondentů. 1) „...díky nové úpravě lze postihovat více trestných činů najednou...“ 3) „...s trestní sazbou nemám problém...“ 4) „Trestní sazba se mi jeví jako přiměřená...“ 5) „...se sazbou odnětím svobody až na tři roky souhlasím...“ 6) „Dobře je nastavena hranice trestní sazby...“

Výhrady k této úpravě měli čtyři respondenti. 2) „...trestní sazba je nízká, tudíž neodradí jednání pachatelů...“ 7) a 8) „Zvýšili bychom trest, úměrně dlouhodobosti pronásledování.“ 9) „...že výše trestu není adekvátní tomuto trestnému činu...“

4. Četnost jevů

Jako častý jev stalking vnímalo šest respondentů. 1) „...díky své práci ho vnímám jako častý jev...“ 6) „...myslím si, že je častý...“ 7) a 8) „...30 případů je dost...“ 9) „...se stalkingem se setkávám stále...“

O tom, že stalking není častý jev mluvili čtyři respondenti. 2) „...že nebezpečné pronásledování není boom.“ 3) „...znásilnění je daleko častější...“ 4) „...z mého hlediska není frekventovaný...“ 5) „...takový mediální humbuk...“

4.4. Odpovědi na výzkumné otázky

1. Bylo nutné zařadit stalking do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu?

Výzkum jednoznačně dokázal nutnost zařadit stalking do trestněprávní úpravy. Všech devět respondentů s tímto tvrzením souhlasilo. Souhlas

s úpravou trestní sazby až tak jednoznačný není. Odborníci mají výhrady zejména k délce trvání odnětí svobody – připadá jim neúměrná k dlouhodobosti pronásledování, také jsou výhrady k pojmu „dlouhodobě“ a „důvodná obava“.

2. Je stalking natolik závažný čin, aby byl sankciován dle trestního zákoníku?
Z výzkumu vyplynulo, že stalking je závažný čin a je hoděn být sankciován jako trestný čin. Pouze se liší míra závažnosti jednotlivých případů a tedy uplatňovaných sankcí.
3. Je nebezpečné pronásledování častým jevem?
Výzkum prokázal, že nebezpečné pronásledování je častým jevem, ale oproti jiným trestným činům není procento výskytu tolik vysoké.

5. DISKUZE

V praktické části své bakalářské práce jsem se věnovala problematice stalkingu z pohledu odborné veřejnosti.

Pro výzkum jsem užila jsem metodu kvalitativní. Jako techniku kvalitativního dotazování jsem zvolila polostrukturované interview. Rozhovor jsem zaznamenávala způsobem doslovné transkripce. Ve výzkumné části jsem rozhovory psala způsobem shrnujícího protokolu. K analýze dat jsem užila metodu otevřeného kódování. Rozhovor byl proveden s devíti respondenty. Jednalo se o odbornou veřejnost, která se nějakým způsobem zabývá při svém zaměstnání stalkingem.

Závěry, které zde uvádím, vychází z uskutečněných rozhovorů. Výsledky mé práce nejsou aplikovatelné na celou odbornou populaci, neboť šlo pouze o vzorek z této veřejnosti.

Dle výzkumu, odpověď na základní otázku praktické části mé práce, zněla jasně. Pro českou právní úpravu bylo již nezbytné, nebezpečné pronásledování vepsat do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu. V této otázce se odborníci, kteří byli vybráni pro můj výzkum, jednoznačně shodli. Dle profesorky Válkové „toto nové ustanovení vyjadřuje jednoznačný zájem na ochraně nerušeného mezilidského soužití“ (Válková, 2009). Ovšem i tvrzení, že je stalking uzákoněn správně, může narazit. Jak uvádí předseda Obvodního soudu pro Prahu 1 bylo zavedení trestného činu nebezpečného pronásledování, zbytečné. Vysvětluje to argumentem, že „místo toho, aby se šlo podstatě, tak se slabost státu léčí novým paragrafem.“ Vávra tvrdí, že „podstata úspěchu je v rychlé zásahu policie.“ Statistiky hrají ve prospěch uzákonění, to však Vávra degraduje zvýšenou pozorností na problém, díky médiím a práci policie. (Lidové noviny, 2011). Já osobně si myslím, že uzákonění tohoto jevu, společnosti pouze prospěje. Z vlastní zkušenosti vím, jaké peripetie způsobovalo řešení stalkingu do 31.12.2009. Při oznámení stalkingu na Policii ČR byl sepsán protokol a tím byla celá věc vyřešena. Jakmile nový trestní zákoník nabyl účinnosti, bylo pronásledování projednáváno znovu a pachateli byl uložen trest Zákazu přiblížení.

Z výzkumu také vyplynulo, že někteří odborníci nesouhlasí s danou trestní sankcí pro nebezpečné pronásledování a dále s uvedením některých pojmů v právní definici. Nesouhlasné pojmy byly dlouhodobost a důvodná obava. Pro některé odborníky, se trest odnětí svobody až na tři roky, zdá příliš nízký, vzhledem k možné dlouhé době trvání stalkingu. Válková popisuje, že tato sazba trestu není nízká, jelikož ji lze kombinovat se sazbami jiných trestných činů dle trestního zákoníku.(Válková..) Visigner však oponuje: „S jistotou lze konstatovat, že například přečin podle § 354 odst. 1 písm. a) TrZ fakticky konzumuje skutkovou podstatu nebezpečného vyhrožování podle § 353, takže souběh je zde pojmově vyloučen. Dle mého názoru však nebude dobře možný ani souběh se zločiny vraždy (§ 140 TrZ), těžkého ublížení na zdraví (§ 145 TrZ), znásilnění (§ 185 TrZ), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§199 odst. 2 TrZ) (Visigner...). Já se ztotožňuji s názory Visignera, troufám si tvrdit, že pro důkladná opatření proti stalkingu by bylo záhodno hranici trestní sazby zvýšit a umožnit tak, lepší postihnutelnost tohoto jednání.

Pojem dlouhodobost, který je trnem v oku některým odborníkům, vysvětluje Válková odkazem na „ustálené chápání tohoto pojmu ve smyslu opakujícího se, zpravidla i systematicky a soustavně prováděného jednání (nejde tedy v žádném případě o to, kriminalizovat náhodné nebo jen krátkodobé, byť v základní skutkové podstatě popsané, projevy chování). (Válková..).

Další neoblíbený pojem důvodná obava je vymezen v trestním zákoně z roku 1961 §197a. Válková toto znění doplňuje o dodatek, že „u nebezpečného pronásledování nadto dochází téměř vždy ke kumulaci a eskalaci nebezpečných projevů chování, které svým komplexním rozsahem a narůstající intenzitou často oběť doslova paralyzují, pokud ji vůbec psychicky či fyzicky trvale nepoškodí“ a tím důvodnou obavu stoprocentně splňují.

Z provedeného výzkumu jsem vyvodila fakt, že nebezpečné pronásledování je závažným činem, z hlediska dopadů na oběť, což mohu potvrdit vlastní zkušeností (zejména dopady psychického rázu) a k potvrzení hypotézy odkázat na přílohu č.2 s tabulkami dopadů nebezpečného pronásledování na oběť. Nejen dopady, ale i změny

musí oběť ve svém životě podstoupit a to změny zejména v oblasti místa pracoviště a místa bydlení (Čírtková, Vitoušová, 2007).

Poslední otázkou, která byla mým výzkumem zodpovězena, byla četnost případů nebezpečného pronásledování. Odborníci ve svých odpovědích uváděli, že tento jev je poměrně častý, avšak že jiné trestné činy (například znásilnění) mohou být stejně rozsáhlé nebo rozsáhlejší. Příčinu toho, že je dle veřejnosti rozšířenost stalkingu tak velká, zavdávali medializaci této problematiky. Tento výsledek koresponduje se statistickými údaji. Dle statistiky zaznamenanou organizací BKB, která udává důvod návštěvy poraden BKB za rok 2012 je stalking jako důvod uveden ve 145 případech a výše uvedené znásilnění ve 119 případech (<http://www.bkb.cz/>). V policejních statistikách za rok 2012 čítají tyto trestné činy: nebezpečné pronásledování 485 případů a znásilnění 669 případů (<http://www.policie.cz/>)

Závěrem bych ráda dodala, že dle mého mínění je uzákonění nebezpečného pronásledování dobrým krokem českého zákonodárství. Kdyby spolu lépe spolupracovaly složky činné v trestním řízení, bylo by uplatňování zákona ještě účinnější. Dobré by bylo rozšířit působnost pomáhajících organizací, které jsou nyní ve velkých městech, ale stalking je všudypřítomný. Pomohla by také lepší osvěta směrem k laické i odborné veřejnosti, ale také k obětem, tím by se totiž mohla redukovat četnost případů nebezpečného pronásledování. Stalking je uzákoněn poměrně krátce, proto vše prověří čas.

6. ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat postoje odborné veřejnosti ke zkriminalizování problematiky stalkingu.

Díličními cíly bylo zjistit, zda je nebezpečné pronásledování častým jevem a zdali je stalking natolik závažný, aby byl sankciován dle trestního zákoníku.

K šetření byla zvolena kvalitativní metoda.

Výzkum odpověděl na základní otázku praktické části mé práce zcela jednoznačně. Pro českou právní úpravu bylo již nezbytné nebezpečné pronásledování vepsat do trestního zákoníku jako skutkovou podstatu trestného činu. Před uzákoněním tohoto jevu se v podstatě nedařilo pachatele dopadnout. Nebyly prostředky k ochraně oběti. Díky zákonné úpravě lze pachatele potrestat nebo aplikovat účinné nástroje ochrany ohrožených osob.

Z výzkumu dále vyplynulo, že někteří odborníci nesouhlasí s danou trestní sankcí pro nebezpečné pronásledování a s uvedením některých pojmů v právní definici. Skupině odborné veřejnosti se trest odnětí svobody až na tři roky, zdá příliš nízký, vzhledem k možné dlouhé době trvání stalkingu.

Z provedeného výzkumu jsem také vyvodila fakt, že nebezpečné pronásledování je závažným činem a to nejen z hlediska dopadů na oběť, ale také z hlediska dopadů na rodinu oběti a z hlediska mezilidských vztahů vůbec.

Dále jsem výzkumem zjistila, že četnost stalkingu je téměř úměrná jiným trestným činům, dokonce některé trestné činy jsou frekventovanější.

Pro bezpečí obětí, by bylo záhodno rozšířit působnost pomáhajících organizací. Pomohla by také lepší osvěta směrem k laické i odborné veřejnosti, ale také k obětem, tím by se totiž mohla redukovat četnost případů nebezpečného pronásledování.

Domnívám se, že přínos mé bakalářské práce by mohl být hodnotný pro pomáhající organizace, pro laickou i odbornou veřejnost a to z výše uvedených doporučení.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Bílý kruh bezpečí [online]. 2009 [cit. 2013-05-02]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/>

BOON JULIAN AND SHERIDAN LORRAINE. *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. Chichester: John Wiley and Sons, Ltd., 2002. ISBN 0-471-49458-5.

BUSKOTTE, A. *Z pekla ven, žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno: Computer press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Granada, 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství Aleš Čeněk, 2004, 416 s. ISBN 80-86437-86-4 .

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 2. rozš. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-931-3.

ČÍRTKOVÁ L., ČERVINKA F. *Forenzní psychologie*. Praha: SUPPORT, 1994.

ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha: Granada, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

Články - psychologie, psychoterapie. *Psychologické služby psyx.cz* [online]. 2008-2011 [cit. 2013-05-10]. Dostupné z: <http://www.psyx.cz/clanky-psychologie-psychoterapie.php>

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7

GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

Glosář pojmů. *Drogy-info.cz: informační portál o ilegálních a legálních drogách* [online]. 2003-2006 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://www.drogy-info.cz/index.php/info/glosar_pojmu

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

LINHART, M. Stanovisko odboru bezpečnostní politiky k některým problémům spojeným s výskytem skutkové podstaty nebezpečné pronásledování. Praha: Policejní prezidium ČR, 2010. 6 s.

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

Obsession: Tips to Becoming a Successful Professional Stalker. In: *Massively Attacked* [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://massivelyattacked.wordpress.com/2011/07/06/obsession-tips-to-becoming-a-successful-professional-stalker/>

Pomoc obětem kriminality v České republice. Bílý kruh bezpečí: MJF, 2010. ISSN 978-80-86284-86-6.

ROSA [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/>

Slabost státu se léčí novým paragrafem, zlobí se soudce. *Lidové noviny*. 2011

Statistické přehledy. *Policie České republiky* [online]. 2010 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy.aspx>

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.

ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník II, Komentář*. Těšín: C.H.Beck, 2010. s. ISBN 978-80-7400-178-9.

Tiskové zprávy. *Ministerstvo vnitra české republiky* [online]. 2010 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/informacni-servis-tiskove-zpravy-tiskove-zpravy.aspx>

VÁLKOVÁ, H. Česká podoba stalkingu podle 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech, *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 257-263.

VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou, *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 331-336.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Bílý kruh bezpečí

dopady

nebezpečné pronásledování

oběť

pronásledovatel

9. PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Tabulka zobrazující riziko nebezpečnosti pro oběť

Domény rizika	Odmítnutý pronásl.	Hledač intimity	Nekompetentní ctitel	Zlostný pronásl.	Predátorský pronásl.
	Riziko				
Napadení	<i>vysoké</i>	<i>nízké</i>	<i>nízké</i>	<i>nízké</i>	<i>vysoké</i>
Vyhrožování	<i>vysoké</i>	<i>moderované</i>	<i>vysoké</i>	<i>vysoké</i>	<i>nízké</i>
Perzistence	<i>moderované</i>	<i>vysoké</i>	<i>nízké</i>	<i>moderované</i>	<i>moderované</i>
Psychické a sociální poškození oběti	<i>vysoké</i>	<i>moderované</i>	<i>nízké</i>	<i>vysoké</i>	<i>vysoké</i>
Opakování vůči nové oběti	<i>vysoké</i>	<i>nízké</i>	<i>vysoké</i>	<i>moderované</i>	<i>vysoké</i>

Zdroj: Čírtková, Ludmila. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. s. 121.

Příloha č. 2

Tabulka zobrazující riziko nebezpečnosti pro oběť

Důsledky stalkingu	%
žádné důsledky	0-2
panika	11-30
bolesti hlavy	14-35
žaludeční potíže	34-43
deprese	28-48
vztek, podrážděnost, deprese	30-66
nedůvěra vůči ostatním	38-66
poruchy spánku, noční můry	41-67
nervozita, lekavost	0-70
strach	43-71
pocit vnitřního neklidu	54-81
pracovní neschopnost	17-23

Zdroj: Čírtková, Ludmila. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. s. 123.

